

לבי כמו ציפור מצייצת בְּשִׁיר

ארבעה שירים

מאנגלית: עופרה עופר אורן

בנעוריה לקתה בריאותה של כריסטינה רוזטי (1830-1894), ולפיכך לא יכלה, וכנראה גם לא ממש רצתה, לעבוד כאומנת כמו אמה וכמו אחותה. היא העדיפה להישאר בבית לצד אביה שלא היה מסוגל עוד לעבוד כמורה לאיטלקית, שפת אמו, אחרי שהתעוור. גם אחיה, גבריאל דנטה רוזטי, לא תרם לפרנסת המשפחה, אלא המשיך בלימודי האמנות שלו. (לימים קנה שם עולמי כצייר. לפני כמה שנים נמכר ציור שלו, "פרוסרפינה", בסכום שיא של 5.2 מיליון דולר).

רוזטי טיפלה אם כן באביה, וכתבה שירים. את הראשון בהם – "ססיליה לא הלכה לגן / בלי הגלדיאטור שלה" – חיברה והקריאה לאמה עוד לפני שידעה לכתוב. עד שמלאו לה שמונה-עשרה כבר התאספו אצלה כחמישים שירים, שמשפחתה קיבצה לספר שפורסם בהוצאה פרטית. בני המשפחה קיוו אולי כי הצלתה של כריסטינה תגיע מהנישואים שהציע לה אחד החברים של אחיה, אף הוא צייר. הם התארסו אך נפרדו, כי הוא נעשה קתולי. לאחר זמן דחתה כריסטינה גבר נוסף שהציע לה נישואים, שוב – מנימוקים דתיים.

רוזטי הייתה ויקטוריאנית מאוד בכתיבתה, וכיום היא נחשבת אחת מבכירות המשוררות של התקופה. כך למשל הסונטה "תזכור", שאותה כתבה כשהייתה בת 19 (אך היא התפרסמה רק כעבור 13 שנה, בספר השירים הראשון שלה), קרובה אל פולחן המוות שהיה חביב על בני אותה תקופה. הוויקטוריאנים נהגו למשל להצטלם ליד מתיהם, ולפעמים אפילו הציבו אותם בתנחות כאילו הם עדיין חיים. גם הטבע המופיע רבות בשיריה אופייני לכתיבה הוויקטוריאנית. הם גדושים בציפורים, פרחים, חילופי העונות. הם מתרחשים בנופים הכפריים של אנגליה ומתארים את הדמויות החיות שם: נערה חולבת, פועל בחווה, ילדים משוטטים בשדות. אפשר להיווכח בכך בסונטה "המראה של ונוס", וגם בשיר "יום הולדת", שכתבה כעשור אחרי שאירוסיה בוטלו.

"יום הולדת" הוא לכאורה שיר אהבה, שחוגג את בואו של האהוב, ואת היופי, הטבעי והמלאכותי, המקיף את המשוררת: השתיל המושקה, העץ העמוס בפירות, הקשת בשמים, הכס המעוטר בכסף וזהב. עיון נוסף בשיר חושף לא מעט אלוזיות מקראיות שקיימות בו. למשל, הציפור המקננת על שתיל מושקה מעלה על הדעת פסוקים מספר ישעיהו: "וְהָיְתָה כִּגְן רוֹחַ וְכִמְוָצָא מִיָּם אֲשֶׁר לֹא יִכְבּוּ מִיָּמִי", ומספר תהלים: "וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלִי מִיָּם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ". המילה "קשת" מזכירה את סיפור נוח וסיום המבול. בבית השני יש אזכורים לבית המקדש: הכס – "בְּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַיִם כְּסֵא ה' וְנִקְווּ אֵלֶיהָ כָּל הַגּוֹיִם", הגילופים – שני עמודי הנחושת הניצבים בקדמת מקדש שלמה, יְכִין וְבִעַז, המעוטרים

בפרחים־שושנים, בפירות־רימונים ובענפים־שבכים, וגם פסוקים משיר השירים: "אני חבצלת השרון שושנת העמקים".

בשורה האחרונה של כל בית מביעה הדוברת שמחה על כך שבאה אליה אהבה. המילה כפי שהיא מופיעה במשפט המקורי באנגלית My love is come to me יכולה להתפרש כ"אהוב" או כ"אהבה". כאמור, בשנה שבה כתבה רוזטי את השיר כבר לא הייתה מאורסת ומן הסתם לא ציפתה עוד להינשא. נראה כי האהבה שעליה כתבה לא הייתה קשורה לבן אנוש – גבר או אישה.

עע"א

מנוחה

תזכור

על עפעפיה נוחי, אדמה,
חתמי עכשו את מתק מבטה.
אחזי בה מקרוב, כי לא נותר
מקום לצחוק צורם או לעגמה.
היא לא תשאל דבר ולא תשמע,
משתקת, המחסור עוטה אותה,
וכל מה שהכאיב מלדתה.
שוקטת כמו גן עדן היא עתה,
אוחזת בה, ברורה – רק אפלה,
ודומיה יפה יותר משיר,
כי גם הלמות לבה פסקה, חדלה,
מנוחתה תמשיך עד סוף הנצח,
בלי התחלה או קץ וכשתקיץ אז
היא לא תדע שזמן כה רב הכביר.

תזכר אותי אחרי שכבר אלה,
כשאתרחק לארץ הדממה,
כשלא תוכל לתת לי יד חמה,
כשלא אפנה ממך, אך אמלה.
כשלא יהיה עוד יום שיתמלא
בכל ההבטחות שלך על מה
שעוד יקרה, כי פעם תקימן,
ולא יהיה עוד זמן להתפלל.
אך אם תשכח אותי לעת עתה,
אל תתיסר אם יש שתזכר,
אם משהו ממני יותר –
הרהור שלי אשר בך ישוב –
אותי אז שכת, חיה, הרי מוטב,
שלא תזכר ותהיה עצוב.

ראיתי את אלת האהבה,
עם חברותיה, מפוזות כאן,
צוחקות, רחפה ללא משקל,
מעל הקרקע, באויר רכבה.
וממרחק נשמע נהי דולפין:
דולפין המיחל אל המלכה,
שסביב ראשה יונים צחורים עפים,
דואים ומשמיעים המיה רפה.
כל זאת ראיתי באביב, אבל
בחם הקיץ נעלמה בצעד קל,
ואז בבוא הסתו היא שוב עברה,
בשדות חטה חזיתי עת הלכה,
וכל קוצר חדל ממלאכה,
שמת, צחקה, יחל, בן כך קרה.

לבי כמו צפור מציצת בשר,
אשר שתיל שמשקה משכן את קנה.
לבי עץ תפוח עמוס מרב פרי
שמכביד וכופף כל ענף.
לבי הוא קלפה מנצנצת של קשת,
אשר משכשכת בים של שלווה,
לבי בי שמח יותר מכל אלה,
כי באה אלי אהבה.
השיאוני על כס שהוא משי ופוך
ועטוף בסגל ואפר של סנאי,
גם גלפו ועטרו ברמון ויונה,
ובאלף עיני הטוס המאיר.
קשטו בענב המכסף, המזהב,
בעלים של שושן, ביפיה של פרוה,
כי הגיע היום של הולדת חיי
ובאה אלי אהבה.